Cruquiuseiland: de laatste havenbekkens ontgonnen

TEKST: BASTIAAN VLIERBOOM - FOTO'S: BASTIAAN VLIERBOOM EN QRU
KAARTJE: PAUL OUWERKERK

Het Borneo Architectuurcentrum nam begin dit jaar het initiatief voor een reeks artikelen waarin zij hun kijk op de relatie tussen het Oostelijk Havengebied en de wijken er om heen geven. In dit vijfde artikel is het Cruquiuseiland aan de beurt. In 2008 is besloten het Cruquiusgebied te transformeren naar een nieuw stuk stad waar Amsterdammers kunnen wonen, maar waar ook voldoende ruimte is om te werken. In 2011 is de bouw gestart en naar verwachting zal de transformatie in 2030 volledig zijn afgerond.

Lange tijd bestond de indruk dat Amsterdam voorbij de pakhuizen Maandag tot en met Zaterdag ophield. Totdat de Harbour Club zijn intrek nam in de voormalige wijnopslagplaats. Nu wordt er voorbij die club, en voorbij het afvalpunt, een nieuw hoofdstuk toegevoegd aan de nog immer gaande ontwikkeling van het Oostelijk Havengebied. Als Cruquius over een paar jaar voltooid zal zijn, is het niet langer een stuk doodlopende weg, maar is het een volwaardige Amsterdamse stadswijk. Niet alleen gevuld met woningen, maar ook met bedrijfjes, horeca en uitgaan.

Handelsentrepot

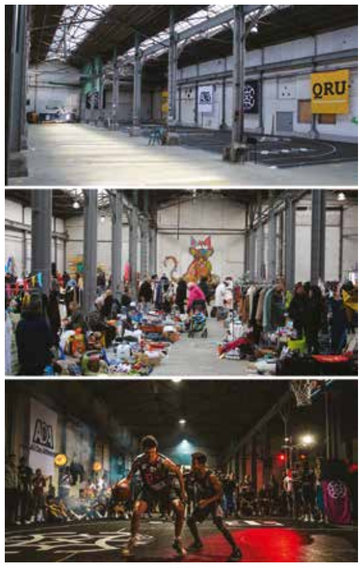
Als je de kaart bekijkt, zie je dat Cruquius de schakel is tussen oude havenbekkens, het Zeeburgereiland en IJburg. De lange Cruquiusweg begint bij de bruggen naar het voormalige gemeentelijk Handelsentrepot. Het Boulevard café, het voormalige wachtlokaal voor losse arbeiders annex politiepost uit 1901, bewaakte de toegang. De Cruquiusweg vormde ook de toegang tot de bedrijven, die verder geheel door het water omsloten waren. De weg leidde langs het abattoirterrein. De transformatie van dit terrein begon in 1985 met de herontwikkeling tot een woongebied met 550 sociale woningen. Het naastgelegen veemarktterrein werd vervolgens ingericht als bedrijventerrein. Twee bruggen vormden de ontsluiting naar de Indische buurt. Aan de Entrepothaven werden de pakhuizen Maandag tot en met Zaterdag ontwikkeld tot koopappartementen. De tussenliggende strook werd ingericht als fietsroute. Hierdoor verdween een deel van de Cruquiusweg.

Tweede deel Cruquiusweg

Gaan we verder op het fietspad dan liggen aan de linkerhand de pakhuizen waar vroeger handel werd opgeslagen. Verderop kom je weer op de Cruquiusweg, op het tweede deel. Sla na de rotonde de brede weg in. Links is de nieuwe boardwalk in de Entrepothaven te zien. Een hotel in aanbouw schiet uit de grond. Verderop de openbare werkplaats, het afvalpunt, café Bruut en de oude Sigma verffabriek. Een speciale plek is de kant van het Amsterdam-Rijnkanaal aan de kade, richting het Zeeburgereiland; enorme vrachtschepen varen langs. Verderop, aan de waterkant langs het Amsterdam-Rijnkanaal, krijgt het voormalig schaftlokaal van een stoomlocomotiefbedrijf een nieuw leven. Een wandeling langs dit deel van het Cruquiuseiland voert door de Cruquiuswerf, langs leuke plekken zoals de Zeeburgersluis en het insteekhaventje. Fiets de Cruquiusweg verder af, naar de punt: het Zeeburgereiland komt in zicht. Fantaseer ondertussen hoe Cruquius er in de toekomst uit zal zien. De eerste woningen zijn al bewoond.

Amsterdam-Rijnkanaal

Hier aan het Amsterdam-Rijnkanaal is een pand uit 1923 te vinden, waar vroeger stoomlocomotieven werden gemaakt. Vorig jaar startte Ricardo van den Heuvel samen met een aantal buurtbewoners in dit pand de pop-up buurtloods QRU. De buurtloods is een tijdelijk initiatief, omdat de huidige loods zal worden gesloopt voor woningbouw. QRU noemt zich de huiskamer van Cruquiuseiland en volgens Ricardo heeft het een duidelijke buurtfunctie.

De culturele buurtloods QRU

Het Amsterdam-Rijnkanaal met het te restaureren schaftlokaal

'Mijn persoonlijke ervaring van de afgelopen anderhalf jaar is dat wanneer je ruimte biedt aan bewoners om activiteiten te organiseren, mensen elkaar eerder ontmoeten. Dit zorgt voor een sterkere sociale cohesie in de buurt. Het succes van QRU ligt in het openbare karakter. Iedereen kan bij ons terecht. Dit vertaalt zich bijvoorbeeld tot huren van onze ruimte naar draagkracht. Een sterke wens bij het opstarten was dat alle buurtbewoners bediend kunnen worden. Het was dit jaar enorm bemoedigend om te zien hoe verschillende bevolkingsgroepen van jong tot oud zich in ons gebouw mengden bij de rommelmarkten, platenbeurzen, foodnights, filmvoorstellingen en sporttoernooien die we organiseerden.'

Ongepolijst

De levendigheid in Cruquius verder ontwikkelen, kan door gebruik te maken van de kernwaarden van het gebied. Cruquius kenmerkte zich door specifieke industrie (verffabriek, metaal- en timmerbedrijven), en door recycling en opslag. Op het terrein waar nu het afvalpunt gevestigd is en de oude emaillefabriek Gelria staat, worden plannen gemaakt voor een nieuwe basisschool en een ambachtenplein. Ricardo en andere initiatiefnemers hebben hiervoor plannen, waarbij ingezet wordt op 'circulariteit' en 'maken' onder het motto 'made from waste'.

> Je moet je afvragen in wat voor stad je over tien jaar wilt wonen

De huidige loods van QRU zal worden gesloopt voor woningbouw, maar er kunnen industriële elementen worden gedemonteerd en meeverhuisd naar de nieuwe school of het ambachtenplein, om zo een nieuwe verbindende schakel te creëren in het centrum van Cruquius.
Ricardo is enthousiast over de hernieuwde aandacht voor Cruquiuseiland, maar geeft ook een waarschuwing mee: 'Het Cruquiusgebied heeft nu nog iets ongepolijst wat bijdraagt aan vrijzinnig denken. Bewaak en bewaar deze plekken goed. Je moet je afvragen in wat voor stad je over tien jaar wilt wonen. De hoogte van het gebouw en de oude industriële elementen dragen bij aan een unieke atmosfeer die mogelijkheden ademt voor bewoners en ondernemers. Dit ontstaat minder snel op een nieuwe gepolijste plek, eerder op een plek met historie en karakter.'

Amsterdam is booming

Dat ook QRU uiteindelijk plaats zal moeten maken voor woningen sluit aan bij ontwikkelingen in de rest van Amsterdam: Amsterdam is 'booming'. Overal worden nieuwe wijken opgebouwd: Zeeburgereiland, IJburg Centrum-eiland, Sciencepark. Om deze wijken tot leven te laten komen, is een uitgekiende mix nodig van wonen, werken, educatie, recreren, cultuur en sport. Daarvoor moet voldoende plaats ingeruimd worden en dat wordt nog wel eens vergeten. Een aantal bestaande of toekomstige gebouwen moet onderdak bieden aan een mix van activiteiten om zo van de wijk een hechte community te maken met uitstraling en aantrekkingskracht voor heel Amsterdam.
Het zichtbaar verbinden van het Zeeburgereiland met het Cruquiuseiland, een aanlandingspunt op de kop van het eiland in de vorm van een entreegebouw (tunnel) of als element (brug), wellicht te beginnen met een pont, zou een goede manier zijn om het gebied verder te ontsluiten. Een mooie route met een breed profiel leent zich goed voor snelle en ook aantrekkelijke toegang tot de stad: een boulevard met daaraan een horecaplein, een urban sportszone, groene strook en doorzichten en verblijfsplekken aan het kanaal met zicht op de Zuider IJdijk van het Zeeburgereiland, op de Entrepothaven en het IJ. Dat is het Cruquiuseiland.

Infrastructuur

Om Cruquius als levendige stadswijk te laten slagen zijn verbindingen met omliggende buurten nodig. Openbaar vervoer en (fiets)paden zijn essentieel. Naast activiteiten en voorzieningen in de buurt. De silo's en wijntanks kunnen dienen als symbool van verbinding. Zowel het Zeeburgereiland als het Cruquiuseiland hebben ze en beide ondergaan een metamorfose met een nieuwe functie.
De deuren aan de Cruquiusweg gaan open en ook de randen van het eiland worden toegankelijk.

www.amsterdam.nl/projecten/cruquiusgebied
www.qru.amsterdam

